

2011'den 2021'e Kadar İstanbul Sözleşmesi Süreci

EMO İzmir Şubesi

33. Dönem Kadın Mühendisler Komisyonu

11 Mayıs 2011 tarihinde tam adı "Kadına Yönelik Şiddet ve Ev içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Mücadelesi" olan ve kadına karşı şiddeti önlemek amacıyla çıkarılan bir Avrupa Konseyi Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşme, İstanbul'da imzaya açıldığı için "İstanbul Sözleşmesi" olarak da anılmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi, kadınlara yönelik her tür şiddete karşı hukuki çerçevede detaylı bir koruma sağlayan en kapsamlı uluslararası belgedir ve Türkiye dahil bugüne kadar 34 ülke tarafından imzalanmıştır. Sözleşmenin imzaya açıldığı dönemde Türkiye, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin başkanlığını yapıyordu. Sözleşmeyi hazırlayan sekiz kişilik komitede Türkiyeli bir akademisyen de yer almış, ülkemizdeki kadın STK'ları sürece dahil olmuş ve o dönemde Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) Başkanı olan şimdiki Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu da süreci bizzat takip etmiştir.

24 Kasım 2011 tarihinde Türkiye, İstanbul Sözleşmesi'nin ilk imzacı devletlerinden olup Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 247 vekilden 246'sının kabul oyu, 1 vekilin çekimser oy vermesi ile "onaylayarak", parlamentosundan geçiren ilk ülke oldu.

8 Mart 2012 tarihinde sözleşmeye uygun olarak 6284 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair" kanun yürürlüğe girdi. Böylece İstanbul Sözleşmesi ülkemizde kanunlarla da desteklenen

bir uluslararası sözleşme haline geldi.

8 Mart 2015 tarihinde bir dergiye yazdığı yazının bir bölümünde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan İstanbul sözleşmesi ile ilgili olarak "Türkiye kadına yönelik şiddet ile mücadele konusunda, İstanbul Sözleşmesi'ne çekincesiz imza koyan ve parlamentosundan geçiren ilk ülke oldu. Uluslararası sözleşmenin uyum yasası, pek çok Avrupa ülkesinde "ekonomik krizler" bahane edilerek çıkarılamazken, 6284 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi" yasası 2012 yılında Meclisimizde kabul edildi. Şiddeti önlemeye, kadınlarımızı korumaya yönelik yasal düzenlemeler yapılması elbette önemlidir. Ancak daha da önemlisi, bu hususta köklü bir kültür oluşturabilmektir" demiştir.

28 Şubat 2020 tarihinde ise aynı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından İstanbul Sözleşmesi'nin gözden geçirileceği dile getirildi. Böylece ülkemizde kontrol edilemeyen bir hızla artan kadın cinayetlerinin önlenmesine yönelik olan uluslararası bir sözleşmeden çekilme süreci ile ilgili ilk adımlarda da atılmış oldu.

Cumhurbaşkanı, Temmuz 2020'de "Halk istiyorsa kaldırım. Halkın talebi kaldırılması yönündeyse, buna göre bir karar verilsin. Halk ne derse o olur" açıklamasını yaparak ikinci kez İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme ile ilgili konuşması, kadın örgütleri ve STK lar üzerinde bir infial yarattı. Bu sırada yapılan kamuoyu anketleri de, cumhurbaşkanının "ne derse o olur" dediği halkın büyük çoğunluğunun da sözleşmeden çekilmek istemediğini ortaya koydu.

Ağustos 2020 tarihinden itibaren pandemi nedeniyle uygulanan karantina kurallarına rağmen ülke genelinde on binlerce örgütlü/örgütsüz kadın sokaklarda, meydanlarda bizim için hayati öneme sahip bu sözleşmenin yürürlükte kalması için sadece ülkemizden değil tüm dünyadan yetkililere seslendik. Mevcut haliyle dahi uygulanmadığı için ölen onlarca kadının isimlerini haykırarak bu sözleşmenin bizim için hayati değerde olduğunu göstermeye çalışırken bir yandan da kolluk kuvvetlerinin zorbalıklarıyla karşılaştık, tutuklandık, çıplak aramalar dahil insanlık dışı uygulamalara maruz kaldık ama yine de mücade-

lemizden vazgeçmedik. Bunun sonucunda hükümetin bu konuda o dönem için geri adım atmasını sağladık.

2021 yılının ilk aylarından itibaren mevcut hükümet, azınlıkta olmasına rağmen ülke içinde sinsice yayılan dini cemaatlerle kapalı kapılar ardında seçime yönelik gizli anlaşmalar yapmaya başladı ve bu anlaşmaların ilk şartında İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme isteği yer aldı.

20 Mart 2021 tarihinde bu çirkin anlaşmaların sonucunda cumhurbaşkanı tarafından İstanbul Sözleşmesi'nden bir gecede, tek imzayla çekilme kararı verildi.

2011'de imzalanmasından 2021'de çekilme kararına kadar ki bu süreçte; kadın cinayetleri ve şiddete karşı yürütülen mücadelenin en önemli dayanağı olan İstanbul Sözleşmesi'nin hükümet yandaşları tarafından çirkin bir şekilde pazarlık konusu edilmesinin temelinde ise sözleşmenin temelini oluşturan **"Toplumsal Cinsiyet Eşitliği"** kavramından duyulan rahatsızlık yer almaktadır. Bununla birlikte diğer gerekçeler sözleşmenin Türkiye'ye dayatılmış olduğu, toplumun örf-adedini değerlerini ortadan kaldırdığı, imzalanırken bilinmediği, aile yapısını bozduğu, boşanmaları arttırdığı, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının

aile kurumunu zayıflattığı, eşcinselliği özendirildiği sıralanıyor.

İstanbul Sözleşmesi, 2011 yılında, bugün sözleşmeden çekilmek isteyen, o gün de ülkeyi yöneten mevcut iktidar ve mecliste yer alan partilerin hepsinin oyları ve oybirliğiyle kabul edilmiştir. Hazırlanmasında ve imzalanmasında Türkiye Kadın Mücadelesi'nin büyük emeği vardır. Ancak şimdi mecliste onaylanan bir anlaşma tek bir kişinin imzasıyla yok sayılmak istenmektedir.

Ayrıca TBMM'de onaylanmış uluslararası bir sözleşmeden TBMM'ye sormaya gerek dahi görmeden tek bir imzayla çekilebiliyor olmak sadece kadınların meselesi değil aynı zamanda Türkiye'nin bütünüyle bir rejim ve demokrasi sorunu ile karşı karşıya olduğunun da bir göstergesidir. TBMM Başkanı Mustafa Şentop'un "Cumhurbaşkanı, İstanbul Sözleşmesi'nden kararname ile çekildiği gibi Montrö'den de diğer uluslararası anlaşmalardan da çekilebilir" sözleri ise İstanbul Sözleşmesi adımıyla başlayan bu tek imzalı kararın gelecekte çok daha vahim olayların ilk adımı olabileceğinin de belirtisidir. Bu nedenle sözleşmeden çekilme sürecinin başladığı ilk günden itibaren sadece kadın örgütleri değil aynı zamanda

başta TMMOB olmak üzere Barolar, DİSK, KESK gibi karma ve sendikal örgütler de böylesi karanlık bir geleceği öngörerek tepki göstermişlerdir. TMMOB Başkanı Emin Koramaz konu ile ilgili olarak bir yazı kaleme almış ve "Sözleşmenin gereklerini yerine getirmek yerine sözleşmeden çekilmeyi tercih eden siyasi iktidar kadına yönelik tüm şiddet ve cinayetlerin sorumlusudur. Hep söylediğimiz gibi tüm kadın cinayetleri politiktir. Herkes bilsin ki, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği olarak kadınların yaşama hakkına sahip çıkacağız, kadına yönelik şiddete sessiz kalınmasına, kazanılmış haklarının gasp edilmesine asla izin vermeyeceğiz" diyerek tepkilerini dile getirmiştir.

TMMOB İzmir İKK Kadın Çalışma Grubu olarak bileşeni olduğumuz, 340'tan fazla kadın ve LGBTİ+ örgütünden oluşan EŞİK (Eşitlik için Kadın) Platformu ise Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesine dair Cumhurbaşkanı Kararı'na ilişkin olarak; bu girişimin Türkiye hukuk sistemine aykırı olduğunu ve Anayasa'yı ihlal ettiğini belirten bir mektupla, 23 Mart 2021 tarihinde Avrupa Konseyi'ne çağrıda bulunmuştur. Çağrı mektubunda milletlerarası anlaşmalardan çekilmenin, paralellik ilkesi gereğince, bu anlaşmaların ka-

bul ve onayları için geçerli olan hukuki usulün aynısı ile gerçekleştirilmesi gerektiği; Türkiye açısından bu usulün TBMM'den kanun çıkarılması şeklinde olduğu; böyle bir onayın olmaması durumunda yapılan çekilme bildiriminin yasal olmadığı ve 87, 90, 104'üncü maddeler başta olmak üzere birçok Anayasa maddesinin ihlal edildiği ifade edilmiş; sözleşmeden çekilme girişiminin, Türkiye'nin Lanzarote Sözleşmesi, CEDAW ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi diğer tüm insan hakları sözleşmelerinden de çekilmesinin önünü açabileceğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca kararın yayınlandığı günden bu yana, sadece kadın ve LGBTİ+ örgütleri tarafından değil, muhalefet partileri, barolar, insan hakları örgütleri, sendikalar, meslek örgütleri, belediyeler, üniversiteler, spor kulüpleri, farklı alanlarda çalışan sivil toplum örgütleri, holdingler, özel

sektör örgütleri, akademisyenler, hukuk profesörleri ve başka bir çok örgüt ve birey tarafından gerçekleştirilmekte olan protesto eylemlerine, açıklamalara, imza kampanyalarına, dava girişimlerine dikkat çekerek, toplumun İstanbul Sözleşmesi'ne olan desteğinin net kanıtları olduğu belirtilmiştir. Bu büyük toplumsal desteğin kamuoyu araştırmalarının bulgularıyla da kanıtlandığı ve sadece %7'lik (Ağustos 2020, Konda) bir toplum kesiminin sözleşmeye karşı olduğunu vurgulanmıştır. Çağrı mektubunun sonunda ise Konsey'e tüm süreci gözden geçirmesi, yapılan girişimin yasallığını, bunun uluslararası hukuk ve temel haklar açısından yaratacağı olumsuz etkileri incelemesi çağrısında bulunulmuştur. İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmek demek; kadınların, yaşlı ve çocukların, LGBTİ+'ların kısaca yüzyıllardır süregelen eril şiddete maruz kalan tüm

tarafların daha fazla katledilmesine göz yummak demektir.

Katledilen, tecavüze uğrayan, yok sayılan, taciz edilen, şiddet gören, çocuk yaşta evlendirilen, son sözleri "ölmek istemiyorum" olan, kendi kaniyle "kurtuldum" yazan kadınlar; cinsel yönelimleri nedeniyle ayrımcılığa uğrayan, homofobik-transfobik nefrete ve şiddete maruz kalan LGBTİ+ lar; toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle okuyamayan, çalışamayan, düşük ücrette mahkum edilen, hane içinde emeği görülmeyen, hakları gasp edilen milyonlar varken sözleşmeden çekilmek adına meclise dahi sorulmadan tek adam tarafından verilmiş olan bu kararı kabul etmemiz mümkün değildir.

Haklarımızdan da hayatlarımızdan da vazgeçmiyoruz.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ YAŞATIR!

İstanbul Sözleşmesinden Vazgeçmeyeceğiz!

TMMOB Yönetim Kurulu, 20 Mart 2020 tarihli toplantısında kadına yönelik şiddetle mücadelede en önemli kazanımlardan birisi olan İstanbul Sözleşmesi'nin Cumhurbaşkanı Kararı ile feshe-dilmesini değerlendirerek, kamuoyuna "İstanbul Sözleşmesinden Vazgeçmeyeceğiz!" mesajının kamuoyuyla paylaşılmasına karar verdi.

Konuya ilişkin TMMOB'dan yapılan açıklamada kamuoyunda "İstanbul Sözleşmesi" olarak bilinen Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne ilişkin şu değerlendirmelere yer verildi:

"Oysaki İstanbul Sözleşmesinin feshi ne hukuksal ne de toplumsal olarak mümkündür. İstanbul Sözleşmesi

ciddi bir insan hakları ihlali olan, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet sorununu en kapsamlı şekilde ele almakta ve taraf devletlere, ev içi şiddet (fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik), taciz amaçlı takip, tecavüz dahil, cinsel şiddet, cinsel taciz, zorla evlendirme, kadınların sünnet edilmesi, kürtaja zorlama ve kısırlaştırmaya zorlama gibi durumlarda cezai veya hukuki yaptırımlar uygulanmasını zorunlu kılmaktadır.

Sözleşmenin dört temel ilkesi; 'kadına yönelik her türlü şiddetin ve ev içi şiddetin önlenmesi, şiddet mağdurlarının korunması, suçların kovuşturulması, suçluların cezalandırılması ve kadına karşı şiddet ile mücadele alanında bütüncül, eş güdümlü ve etkili işbirliği içeren politikaların hayata geçirilmesidir'.

Sözleşmeyle birlikte taraflara ay-

rica, ulusal anayasalarına veya ilgili diğer mevzuata kadın erkek eşitliği ilkesini dâhil etme ve bu ilkenin uygulanmasını sağlama, kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklama ve kadınlara karşı ayrımcılık yapan yasa ile uygulamaları yürürlükten kaldırma zorunluluğu getirilmektedir.

Sözleşmenin gereklerini yerine getirmek yerine sözleşmeden çekilmeyi tercih eden siyasi iktidar kadına yönelik tüm şiddet ve cinayetlerin sorumlusudur. Hep söylediğimiz gibi tüm kadın cinayetleri politiktir."

TMMOB'un kadınların yaşama hakkına sahip çıkmaya devam edeceğine vurgu yapılan açıklamada, "Kadına yönelik şiddete sessiz kalınmasına, kazanılmış haklarının gasp edilmesine asla izin vermeyeceğiz" ifadelerine yer verildi.